
Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'ọchịchị ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'ọchịchị ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

By

Pauline Chinasa Nwizu
School of General Studies
Alvan Ikoku Federal University of Education
Owerri.

Vivian, C. Chibundu
School of General Studies
Alvan Ikoku Federal University of Education
Owerri.

Ụmị

Nchọcha a na-eleba anya n'ụfọdụ ihe nramaahụ di n'echimechi ọzọ di ka o si metụta mmekọrịta mmadụ, omenala nakwa akụnaụba n'oge ugbo a. Nchọcha a kpomkwem na-akwara usoro di iche iche e si echi ọzọ n'Ebenatọ Ọlụ Gedegwum, nke di n'ochichi ime obodo Ọlụ. E lebakwara anya n'uru na nsọ di n'echimechi ọzọ, kowakwaa ugwu na nsopurụ a na-enye onye chiri ọzọ n'ala Ebenatọ-Ọlụ Gedegwum. Usoro nnweta njantule (data) bu site n'ajujụ onụ a gbara ndi nze anọ nakwa ihe nlereanya ebe a na-echi ọzọ. Atutụ e jiri mee nchọcha bu atutụ Marxist nke Karl Marx na Friedrich Engels tụtara n'ime afọ cenchuri iri na itolu, nke kowara etu ego si achi ụwa. Site na ntosasi njantule enwetagasiri, a chọputara na ọzọ bu nnukwu echichi e ji ama onye nwere akunauba, ugwu na nsopurụ n'ala Igbo. A chọputakwara na oke mmefu akunauba di n'echichi ọzọ, ebe a na-esi, anu nakwa nnukwu isi ego a na-akwu ndi ọzọ ga-ekeri, oke iwu na nsọ di iche iche dikwa na ya, okpukpere chi ọlọrọhuru socha n'ihe na-achiri echimeche ọzọ akamgba n'Ebenatọ- Ọlụ. A tụtụ elo ka ewebilata oke mmemme na oriri a na-akpọ ugboro ugboro na usoro di iche iche di n'echimechi ọzọ nke na-ewe otutụ akunauba onye nwere mmasi ichi ọzọ. A tükwara elo ka e wepuga ụfọdụ nsọ ndi megidere ụka na mmekọrịta mmadụ na ibe ya n'echimechi ọzọ. E mee nke a, otutụ ihe nramaahu di n'echimechi ọzọ ga-ebelata, otutụ mmadụ ga-enwekwa mmasi n'ichi ọzọ. Nke a ga-akwalite onodu obibi ndu, ezi mmekọrịta nakwa mbawanye akunauba nke mba ụwa n'oge ugbo a.

Okpurukpu okwu: Ọzọ, Omenala, akamgba.

Abstract

This research looks into the challenges of ọzọ title as it affects the relationship between individuals, culture and socio-economic disposition of the citizens in the society. Specifically the paper explains the meaning of ọzọ, stages of ọzọ title taking in Ebenato Orlu Gedegwum in Orlu Local Government Area of Imo State. It also examines the benefits and privileges enjoyed by the ọzọ title holders in Orlu Gedegwum. Data for the analysis were collected through oral interviews and researchers observation. The analysis was guided by Marxist theory, propounded by Karl Marx and Friedrich Engels in the 19th century which explains how people own and control the distribution of wealth in the society. From the analysis, it was observed that ọzọ title is a prestigious and highly recognized title in Igbo land. It was also observed that a lot of wealth is wasted on the initiation into ọzọ title due to long process of ceremonies which involve cooking, drinking and paying heavy amount of money to be shared by old members, excessive laws and rites are given and to be observed by the ọzọ title holders. It was also discovered that modern ways of worship (Christianity) also affects the membership into the ọzọ title in Ebenato Orlu. Finally, it was suggested that excessive merriment, cooking, eating and drinking characterized with ọzọ title be reduced, it was also suggested that some laws affecting the members of the ọzọ title be modernised to enable young men who are willing to join do so. This will promote relationship, peace and harmony in the state, thereby bringing unity to the whole world.

Key words: ọzọ, culture, challenge.

Mmalite

Ọzọ bụ otu n'ime echichi e nwere n'ala Igbo nke ndi na-echi ya bụ ọgaranya, nwere akụnaụba, onye nwere ọnu nakwa onye ndu ya kwu ọto. Ọzọ bụ otu na-akwalite omenala, ọchịchị, ibi ezi ndu nakwa akụnaụba nke obodo ndi chiri ya. Ọzọ bụ ihe ukwu. Ya mere o jiri doro ugwu na nsopuru karia echichi ndi ọzọ.

Ọ bụ echichi ndi chiri ya ji egosi nkarị na inwe oke ego n'ala Igbo. Ya mere ndi Igbo ji ekwu si ihe nwa jiri kara ibe ya bụ ọzọ. (Nze Okereke 2023) Ọ bughị naanị inwe ego, onye na echi ọzọ ga-enwe mmuo oriri na inyere ndi mmadu aka maka na mmemme na oriri di n'ichi ọzọ di otutu. Ọ bụ nannị diala na onye ndu ya kpakoro ọnu na-echi ọzọ, ya mere e jikwa asi na ofeke lia ọzọ ya chienu. Nke a putara na ofeke anaghi echi ọzọ. (Nze Uzoukwu 2023)

N'oge gboo, a huru echichi ọzọ di ka echichi di nsọ nke onye a na-enyo enyo n'obodo agaghi echi ya ọzọ, onye na-erijughi afo anaghi echi ya ọzọ maka mmefu ego di na ya buru ibu. Nze Uzoukwu, n'ajuru ọnu a gbara ya kowara na a na-enyocha onye choro ichi ọzọ nke oma tupu anabata ya. Ọzọ dika anyi si kwuo na mbu so n'otu na-akwalite omenala, ọchịchị, ikpenkwumuoto, akunauba nke obodo nakwa ibi ezi ndu n'oge gboo, mana etu o di taa, echichi ọzọ na-alazi azu, omenala na ibi ezi ndu koziri okochi n'ime obodo anyi. Ihe kpatare onodu di etu a ka ederede a na-eleba anya na ya, iji choputa ihe nramaahu na ndola azu di n'ebe echichi ọzọ no n'oge ugwu a, ka e nwee ike wepu aka enwe n'ofe tupu o ghoo aka mmadu.

Ọzọ bụ echichi kachasi echichi niile n'ala Igbo. Ya mere e ji enye ndi chiri ya ugwu na nsopuru puru iche n'ala Igbo. Ọzọ bụ ihe ukwu dika Nze Simon Uzoukwu kwuputara, anaghi ahapu ebe a na-echi ọzọ gawa ebe a na-arụ agwu. Onye o bula chiri ọzọ, aburula onye nze, ha na-ezere ihe ojoo. Nze anaghi ekwo ekwo. Nze bu oji ma o bu udara, o bughị n'ala niile ka o na-eputu. Onye obula ga-echi ọzọ ga-aburiri onye obodo na-enye nsopuru na ugwu, dika onye adighi enyo enyo, onye kpatare ego, nwekwa ike ichikota ezinaulo ya nke oma. Nwata biwe ndu ojoo, e chie ya ọzọ, maka na a turu anya na ndi e chiri ọzọ na-ebi ezi ndu kwesiri nnomi. Onye nwere ike idebe iwu nze, ga-enwe ike idebe iwu Chukwu maka na iwu ndi nze di otutu. Nwata anaghi ekpu okpu nze n'ihu nna ya. Ọ buru onye na-anoghi n'ulo, o nwere ike ikpu okpu nze ebe o bi mana o lota n'obodo nna ya, o kpupu ya. Ndi nze na-akuru n'aka ugboro ato ma ha na-ekele onwe ha. Ha na

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'echichi ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

akurū, ha na-ekwu 'Onye nze karoo...zeroo, Onye nze zeroo...Karoo. Nwata bụ nze agaghikwa akurū atọ n'ihu nna ya.

Omenala:

Omenala bụ etu agburū si ebi ndụ ma o bụ akpa agwa nke onye ọ bụla jiri mara ha. (Nwizu 2014) na nkowa ha, omenala gunyere etu obodo ma ọ bụ agburū si efe ofufe, ejiji ha, alụmalụ, egwu, ikwa ozu, igba alụkwaghim, izu ahia, erimeri, nkwenye, echichi, akaorū, agumagū dgz. N'ụzọ di nkenke, ọzọ nke bu isi dọkpụ n'ederede a bụ omenala Igbo nke batara n'ọnọdu ngalaba echichi/echimechi.

Akamgba:

Akamgba bụ ọdachi ma ọ bụ ihe mkpobiukwu nyere agamnihu njem ma ọ bụ ihe. N'ikowa akamgba n'uzo ọzọ, e nwere ike isi na ọ bụ ihe nramaahụ n'ebe ihe uto di, ọnọdu ndola azu n'iga n'ihu. Akamgba a na-ekwu maka ya ebe a bụ ọnọdu ndi ahụ na-eme ka echimechi ọzọ na-ala azu. Mgba bụ inwale ike mba abuo ka a mara nke bụ oke. Akamgba bukwazi imanye mmadu aka n'anya, iji kwatuo onye ahụ n'aha mmeri.

Ebe nchọcha

E mere nchọcha a n'Ọlụ Gedegwum. Ọlụ Gedegwum nọ n'okpuru ọchichi ime obodo Ọlụ. Dika Nze Simon Uzokwu siri kwuo, Ọkwaraugwuele bụ nna Ọlụ. Ọ luru umunwaanyi abuo. Nke mbu mutara umu anọ:

- 1) Eluama
- 2) Umudiato
- 3) Umuire
- 4) Ndiowere.

Nwanyi nke abuo mutara umu ato ndi a:

- 1) Umukwara
- 2) Umuafor
- 3) Umudihe.

Onumara ato a bu ndi mebere Ebenato

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'echichi ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

Site n'Ebenatọ ka e si kewapụta Onụmara ndị a: Ụmụeleke, Ụmụndule, Okpuruogwe, Ishigwenne, Okwu na Duruezeugwu. Ebe nchọcha a gbadoro ụkwụ bụ n'Ebenatọ dị n' Ọlụ Gedegwum.

Usoro e si echi ọzọ n'Ebenatọ Ọlụ.

Ọzọ bụ ihe ụlọ di ka Nze Uzoukwu siri kwuo. A na-esi n'ụlọ mara mma pụwa ama. Nke a pụtara na a na-esi n'ogbe obodo onye ahụ na-echi ọzọ siri pụta ebido echichi ọzọ.

Nze Nnanyere Ugo Cypria Okereke, kọwara na ọ dị ụzọ abụọ e si echi ọzọ:

1. Igbukwa agada
2. Ichi ọzọ dika omenala echichi ọzọ siri di

Igbukwa adada

Igbukwa agada bụ ọkpara iweghara mkpara nna ya dika onye nze mgbe e lichara nna ya. Onye nna ya bụ nze nwuo, nwa ya nwoke ga-agwa ndi nze obodo ha na ya ga-eweghara ọkwa nna ya dika onye nze. Ọ bụ ọnọdụ a ka a na-akpọ igbukwa agada. Ozugbo elichara onye nze nwurụ anwụ, a ga-enye nwa ya nwoke otu afọ iji mee mmemme igbukwa agada. Nke a pụtara na onye ahụ choro inochi ọnọdụ nna ya. Ọ bụrụ na o meghe ya otu afọ agachaa, a na- asị na ọzọ nna ya adanyela n'ọbụ/olu nke pụtara na o fuole. Nke a bụ akụ ịla n'iyi n'ihia oge ọ bula o choro ichi ọzọ na ndu ya, o ga-ebido n'isi mewe mmemme di n'ichi ọzọ nke na-ewe otutu ego. Igbukwa Agada na nkenke bụ ọkpukpo oku onye nna ya bụ nze na-akpọ ndi nze ozugbo o lichara nna ya, iji kowaa ebumnuche ya n'iga n'ihu ibu otu n'ime ndi otu nze nna ya bu. Onye ahụ gbuoro ndi nze ewu (igbunye ewu) a mata na o kwele nkwa imezu ihe ndi ọzọ eji egbukwa agada nke buzi okara okara n'ihia ndi a na-eji echi ọzọ. A ga-enye ya otu afọ imezu ihe igbukwa agada a n'ihia onye liri ozu ọzọ anaghi awalite nze n'ike.

Ichi ọzọ dika omenala echichi Ọzọ siri di

Agba nke mbu: Ikwuputa ebunuche

Onye choro ichi ọzọ ga-ebu ụzọ gakwuru onye isi okenye bụ nze n'ogbe ya, koro ya ebunuche ya.

Ihe ndị ọ ga-eji aga ije ahụ ụnyere

1. Ose ọjị asatọ
2. Ọjị asatọ
3. Mmanya nkwa

Mgbe ọ kọchara onye isi nze ogbe ya ebumuche ya, onye nze ga-asị ya lawa na ọ ga-akpọ ya oku.

Agba nke abụọ: Ikpọ ndị nze oku

Onye isi ndi Nze ogbe ahụ ga-akpọ ndi nze ibe ya, wee kọrọ ha ihe onye di etu a kwuru. Onye nze a, ga-ewerekwa ụfọdụ ihe onyinye onye ahụ jiri bịa na mbụ cheere ndi nze ibe ya ọjị.

Ndi nze ga-ebido jụwa ase banyere onye ahụ chọrọ ichi ọzọ. Ijụ ase a nwere ike iwe ihe dika otu ọnwá ma ọ bụ otu afọ. Ọ bụrụ ma nchọcha ha mere ma ọ bụ ase ha jụrụ gara nke ọma, onye isi nze ga-akpọzi onye ahụ na-achọ ichi ọzọ oku iji kọrọ ya ihe bụ mkpebi ndi nze.

Agba nke atọ: Igba ajụjụ ọnu

Ọ bụrụ ma ndi nze hụta na onye ahụ biara maka inabata ya n'echiche ọzọ bụ ezigbo mmadụ, o nweghị ihe ọjọọ ha nyopụtara n'ebe ọ nọ, ndi nze ga-akpọ ya jukwa ya ajụjụ ọnu iji mata ma obi ọ kara ya iga n'ihu ichi echichi ahụ. Dika Nze Ugochinyere Okere kwupara, ọ bụ ụbọchi ekeukwu ka a na-eme ihe ọ bụla gbasara echichi ọzọ

Ihe ndi onye ahụ ga-eji abia ije a ụnyere

1. Ose ọjị asatọ
2. Ọjị asatọ
3. Ite mmanya nkwa asatọ

Ha ga-agwazi ya na site na nchọcha ha mere, ya gaa n'ihu kwado maka echichi ọzọ. Onye ahụ n'onwe ya ga-enwe obi anuri n'ihu ọ bụ igosiputa na aririọ ya ibụ onye nze, na a nabatara ya, mana ọ bụrụ na a chọputara ihe adighi mma, agaghị akpọ ya oku.

Agba nke anọ: Igbugwe ewu

Nze Simon Uzoukwu mekwara ka a mata n'agba nke a, onye isi ndi nze ga-akpọ ndi nze oku n'ụlọ onye ahụ chọrọ ichi echimechi ọzọ. Ihe ndi ọ ga-ewputa, iji gọọ ha ọjị ụnyere:

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'echichi ime obodo Ọlụ n'oge ụgbu a.

- a. Otu ewu nke ndị nze tụtụ aka, ka ọ ga-azụ (oje ozi ndị nze ga-eme nke a)
- b. Ose ọjị asatọ
- c. Ọjị asatọ
- d. Ite mmanya nkwụ asatọ
- e. Ji asatọ

Mgbe ụfọdụ, ha nwere ike mee ihe ndị a n'ego. Ọ bụrụ na anaghị eme ya n'ego, ndị nze na-eji aka ha gaa ahịa, tụtọ ewu ha chọrọ onye ahụ ga-azụta aka. Ọ bụ nke a ka ana-akpọ **Igbunye ewu**.

Ndị Nze ga-egbu ewu ahụ kee onwe ha, nakwa ihe ndị ọzọ o weputaara ha, Onye isi nze ga-agozi ya ma gọkwaara ya ọfọ gbasara ije a ọ bidoro, na ọ ga ejeru ya n'isi n'ihị ụfọdụ mmadụ nwere ike nọrọ na echichi ọzọ nwuo, agaghị ekwukwa na onye ahụ bụ nze.

Agba nke ise: Isi ego

N'oge a, onye na-echi ọzọ ga-enye ndị Nze otu narị naira ma ọ bụ karia. Ndị nze niile nọ n'ogbe ya ga-eketa oke n'ime ego a. Ọ na-abụ ụbọchị Ekeukwu dika Nze Ugochinyere Okere kọwaputara ka a na-eme emume echichi ọzọ nke a na-akpọ ikwụ ishi ego.

Ihe ọ ga-eji bịa ije a gunyere

1. Ite mmanya nkwụ asatọ
2. Ose ọjị asatọ
3. Ji asatọ
4. Ọjị asatọ

Ihe nze na-aga elu elu ọ naghị adatu ala. Ọ ga-ebunye ndị nze ahụ mmanye n'isi n'isi, keere ha ego ahụ (otu naira ahụ) ọ jiri bịa. Ọ bụrụ na ndị nze ahụ nọ n'ogbe ahụ lawa, onye ahụ na-achọ ichi ọzọ ga-enye ha naira iri iri n'otu n'otu. Nke a bụ maka ndị nze si ogbe onye na-echi ọzọ. (Ndị nze ụlọ)

Agba nke isii: Ibu mmanye n'ogbe ndị ọzọ

Onye na-achọ ichi Ọzọ ga-ebutere ndị ọnụmara ọzọ dika n'ime obodo mmanye iji mee ka ha mata na ya chọrọ iso bụrụ otu n'ime ha. Dika Nze Cyprian Ugochukwunyere kọwaputara,

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'ọchịchị ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

e nwere ọnụmara atọ na Ebenatọ, ọ bụ ọnụmara atọ a ka onye ahụ ga-aga bugara mmanya n'isi n'isi.

Ihe ndị ọ ga-eji gaa ije a gunyere

- a. Ọjị asatọ
- b. Ose ọjị asatọ
- c. Ji asatọ
- d. Ite mmanya nkwụ na ite mmanya ngwọ
- e. Ego (₦10,000)
- f. Otu igbe mọtụ, Otu igbe bịa, Otu igbe stawutụ

Ndị Nze ga-anara onyinye ndị a, ma gozie ya.

Agba nke asaa: Ịnyu mmamiri n'Obi/ igba mmanya ozuzugbo

Nze Simon Uzoukwu kọwara na onye choro ichi Ọzọ ga-akwado nke oma n'emume inyu mamiri n'obi. Inyu mamiri n'obi bu ubochi a na-agbara ọnụmara niile di n'Ọlụ mmanya maka echichi Ọzọ. Ọ na-abụ nnukwu emume nke na-adikwa n'ubochi eke ukwu dika omenala ndi nze di n'Ọlụ siri hazie ya. A na-adakwa abali tupu e chiwe ọzọ. Oge a ka a ga-eji gusiara ya iwu na nsọ di n'echichi ọzọ, oriri na onunụ na-arikwa ibe ya elu.

Ihe onye na-echi Ọzọ ga-eji abia ije a gunyere:

- a. Ji iri na isii
- b. Ose iri na isii
- c. Ọjị iri na isii
- d. Ite mmanya nkwụ iri na isii
- e. Ite mmanya ngwọ iri na isii
- f. Otu Nde naiira (#1,000,000)
- g. Otu ehi

N'ubochi ahụ ka a ga-ekpuke ya okpu Ọzọ, burukwa ubochi a na-enye ya aha Ọzọ ya; ọ ga-egbukwa otu ehi ọ ga-enye ndi nze niile biara ebe ahụ. O ga-enyekwa ha otu ehi na ndu ha ga-eji aka ha esi, gbukwa ehi nke ọ ga-eji akwọ ndiobia ga-abia n'ubochi ahụ. Ihe oriri na ihe onunụ di iche iche ga-adị. Ndi nze niile biara ebe ahụ ga-eji odu nze ha abia, ọ bu ihe ha ga-eji

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'echichi ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

fụọ opi mgbe oge nke ahụ ruo. Tupu e kpuwe onye nze okpu, onye isi ndi nze ga-etinye ya okpu n'isi, a guo otu, a tukwasị ya n'ubu, a guo, ruo mgbe a gururu iteghete, e kpuwezie ya okpu nze ya. Okpu nze putara na o ga-akaru zero. Ngwa njike ndi ọzọ onye chiri ọzọ na-eyi bu esuru nze, nke putara ezi ndu na eziokwu, akpa nze bukwa ebe o ga na-afonye ihe o bua o kpata, akufe nze- o ji akufu ihe ojoo, werekwa ya ekute ihe oma, odu nze nke onye nze o bua kwesiri inwe.

Agba nke asato-Ikpofu ntu

Mgbe onye ahụ mechara emume inyu mmamiri, ndi nze ga-ezuko n'ekeukwu ọzọ maka emume nke a kporo ikwofu ntu. Dika Nze Simon Uzoukwu kowara, o bu oge onye ahụ e chiri Ọzọ ga-akpoku ndi onumara nke ya, nyekwa ha udi ihe ndi ahụ o bunyere ndi onumara ndi ọzọ.

Ihe ndi a ka o ga-ebunye ha.

- a) Otu oke ewu
- b. Otu ite mmanya ngwo/nkwu
- c. Ji asato
- d. Oji asato
- e. Ose asato

O ga-enye ndi Nze obodo ya ihe niile o nyere ndi nze onodo ndi Ọzọ dika Nze Cypria Nnanyereugo Okere kwuputara. O ga-enyekwa ndi obodo ya ahụ nari puku naira abuo (#200,000) nke ndi nze niile ga-eketa oke na ya. Nke a mere e ji ekwu na onye chiri ọzọ bu o ji akụ buru okenye n'ih i o kezuola akụ na uba ya.

Mgbe ha mechara ihe ndi a dika omenala ha si di, a ga- agba egbe, egwu na anuri na-ejuputa ebe niile iji gosi na onye ahụ emezuola ihe niile di na echichi Ọzọ, onye ahụ aburula o ji akụ buru okenye.

Nchocha e merela Banyere isiokwu

E meelee otutu nchocha n'isiokwu a bu ọzọ n'ala Igbo n'uzo di iche iche. Odigbo (2023) mere nchocha nke isiokwu ya bu 'ozọ ihe ngosi akunabua n'ala Igbo'. O hutara ozọ dika echichi ndi gbasiri ike n'oru, kpata ego n'obodo, bia jirikwa akunabua ha were kwado ndi obodo

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'echichi ime obodo Ọlụ n'oge ugbu a.

n'ụzọ dị iche iche. Na nchikọta nchọcha ya, ọ chọputara na ọzọ abụghị ihe e ji amata onye nwere akụnaụba. Mmadu nwere ike ikwurū onye ọzọ ụgwọ ka e echie ya ọzọ. Ndịiche nchọcha Odigbo na nke a bụ, ebe Odigbo na-achọ ịma ma ọzọ ọ bụ ihe nchọta akụnaụba, nchọcha nke a na-achọ ịma ihe ndị chere echichi ọzọ akamgba n'oge ugbu a.

Ntụlegharị Edemede

Ọtụtụ ndị odeede edemede banyere ọzọ na ọtụtụ ihe ndị gbara ya gburu gburu. Ahamefule (2020) kwuru na ọzọ bụ otu n'ime echichi kpụ ọkụ n'ọny n'ala Igbo nke na-akwado mmekọrịta na mwulite akụnaụba nke ndị otu ya. Uru na ihe nrite si na ya apụta na-adigide, site na nna fere na nwa.

Mmemme dị n'ichi ọzọ na-efu oke ego, nke na onye choro ichi ọzọ na-emefu ọtụtụ ego. Ego ndị a dika ego a tanyere n'ulo nchekwa aku ebe ọ ga-emechaa mụta nwa. Nke a mere ka ego onye ọhuru kwurū ghara ibụ ihe ntufu maka na ọ ga-eketakwa oke na nke ndị ọhuru ga-abata n'otu ọzọ.

Ndị chiri ọzọ na-enweta ego site n'ego onye na-abata ọhuru kwurū. Ego a onye ọhuru kwurū ka ndị ochie ga-ekeri. Ọ bụ site n'ụzọ dị etua ka ndị ọzọ si enweta ego ha mefuru oge ha na-abata n'otu ndị ọzọ. (Nze Uzoukwu)

Anikwe (2019) kọwaputara na tupu e chie mmadụ ozo n'oge gboo, ọ ga-aburiri onye nwere akụnaụba. ọ bụ ọba ji mmadụ nwere, na nkwu na ukwa ya ka e ji atule akụnaụba ya. Ma n'oge ugbu a mmepe obodo batara, ọ bughizi soso ihe si n'ala ka eji atule akụnaụba mmadụ. Nke a na akwado ilu ndị Igbo na "ihe nwa jiri kara ibe ya bụ ọzọ" maka na onye chiri ọzọ bụ ọgaranya.

Odigbo (2023) kọwara Ntephe (1995) siri na onye choro ichi ọzọ ga-enweju akụnaụba afọ n'onwe ya, bịa nwekwaa nke ọ ga-eji azụ ndị obodo ya. Onodu dị etu a bụ ahughị ebule ma elighi dike n'echichi ọzọ.

Odigbo (2012) kwukwara na ọzọ so n'echichi kachasi ndị ọzọ n'ala Igbo. Anaghị eji onu akurū nze, anaghikwa esi na mkposhi azu ulo abata na nze. Odigbo kọwara na ọ dị ọtụtụ ihe a na-eme tupu anabata onye choro ichi nze. Ọ kwuru na mmadụ anaghị eweputa onwe ya, na ya choro ichi ọzọ, ndị obodo onye ahụ ga-aka ama onye zuru ezu ma weputa onye ahụ maka echichi ọzọ ma ọ buru na onye ahụ zuo oke na echimechi ọzọ.

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'echichi ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

Onye choro ichi ọzọ ga-akpọ ndị obodo ya oriri. O ga-abiakwa kpọ ndị ọzọ ndị ọzọ oriri ebe ọ di ukwu, bịa nyekwaa otutu ihe ha ga-eji ala. Nke a bu ụzọ ndị chiri ọzọ si enwetaghachi ihe ha mefuru oge ha na-echi ọzọ.

Ngwu (2011) kwukwara na usoro e si echichi ọzọ n'Ukehe dikwa otutu ma buru usoro a kowaburu na mbu.

Iwu/nsọ di n'ichi ọzọ

1. Onye ọ bula echichi ọzọ na-abu ezigbo mmadu, anaghi enyo ndu onye ọzọ/nze enyo.
2. Onye nze ọ bula nwere ike inwe kariu otu nwanyi ma so otu n'ime umunwanyi ndi a ga-abu Lolọ ya. (Lolọ e jiri chi ọzọ)
3. Ndi chiri ọzọ adighi eri nri n'oha, a na-akpoba ha n'ime ulọ were nye ha ihe oriri.
4. Onye nze adighi agba asu ebe a na-eli onye nze ibe ya, ọ burugodi na ozu onye nze ahụ na-esi nsi.
5. Ndi nze bu ndi eji ikwu eziokwu mara n'ihu na onye nze ọ bula kpere ikpe ojoo, ndi mmuo na-akugbu ya ozugbo. Onye nze kwesiri ya bie ikpe; o buru oche ya laa. Nke a putara na ọ gaghi ele anya oji ma ọ bu ego, ma ọ bughị etu a, ọ to n'ogbo ikpe.
6. Onye chiri ọzọ adighi eri nri nwanyi no na nsọ siri. Nke a mere ndi nze na nwunye ha adighi ebiko n'otu ulọ.
7. Nwata anaghi ekpu okpu nze n'ihu nna ya. O buru onye na-anoghi n'ulọ, o nwere ike ikpu okpu nze ebe o bi mana ọ lota n'obodo nna ya, o kpupu ya.
8. Nwata bu nze agaghikwa akuru ato n'ihu nna ya.

Uru echichi ọzọ bara

1. A na-akwanyere ndi nze ugwu nke ukwu n'ihu onodu ha n'obodo dika Nze Cyprin Nnanyereugo siri kowaa.
2. N'obodo Ọlụ, ọ bu ndi chiri ọzọ na-ebi ikpe n'ihu e weere ha (ndi chiri ọzọ) dika ndi na-ekwu eziokwu.
3. Ichi ọzọ bu ụzọ nchekwa akụ
4. O na-enye ndi chiri ọzọ akunauba site n'ikete oke n'ihe ndi na-abata oheru na-eweta.

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'ọchịchị ime obodo Ọlụ n'oge ugbu a.

5. E ji ichi ọzọ eriju afọ.
6. A na-eji ya amata ezigbo mmadụ na onye na-ekwu eziokwu maka na onye ndụ ya di ghara ghara anaghị echi ya ọzọ.
7. A na-eji ndị chiri ọzọ edozi okwu na ụka n'ihị a maara ha ka ndị ikpe nkwmụọtọ.
8. A na-enye ndị chiri ọzọ ugwu na nsopurụ purụ iche n'obodo.

Ekele Ndị Ọzọ

1. Ndị nze anaghị ekwe n'aka, ka ma ha na-akụchara n'aka ugboro atọ.
2. Ndi nze na-akurū n'aka ugboro atọ ka ha na-ekele onwe ha. Ha na-akurū, ha na-ekwu.
Onye nze: Onye nze karuooooo!
Nzaghachi: Zeruooooo!
Onye nze: Onye nze zeruo ooo!
Nzaghachi: Karuooooo!
Onye nze: Onye nze karuooooo!
Nzaghachi: Zeruooooo.
Nwata bụ nze agaghịkwa akurū atọ n'ihu nna ya.

Ọnwụ onye nze

Dịka Nze Simon Uzoukwu kwuru, onye nze enweghị ike ịgba asụ ebe a na eli onye nze ibe ya, ọ bụladi na ozu ya na-esi isi. Anaghị ebe akwa ebe onye nze nwurū n'ihị onye nze anaghị anwū anwū, a na- asị na ọ gara n'ụfọ. A na-elikarị ozu onye nze ụbọchi eke ukwu dị ka e siri chie ya ọzọ ụbọchi eke ukwu ma ọ bụrū na ha emesia mmeme niile dika iwu ndi nze Ọlụ siri dị.

Anaghị eli onye chiri ọzọ mgbe a na-eme oriri ọ bụla dika Mgboonwanu, iri ji nakwa ịgba ọfala. Agada onye ọzọ dị n'ura, n'ihị ya anaghị eli onye ọzọ mgbe a na-eme oriri ma ọ bụ agụgọ maka onye nze bụ onye agụgọ n'onwe ya.

Ejiji onye chiri ọzọ na mpụtara

Ejiji onye chiri ọzọ na-apụ iche, ma dịkwa asọ dị ka omenala ndị Igbo siri dị. Ofeke jiri ejiji ndị chiri ọzọ mere onwe ya arụsị apịara apịa n'ihị ndị nze ga-ada ya nha ma napụta ya ngwa ejiji ndị ahụ.

Ụfọdụ n'ime ejiji ndị nze na mpụtara ha:

1. **Okpu ndị ọzọ:** Okpu ọzọ/nze pụtara na ọ ga-akaru zero.
Ndị nze nwere ụzọ dị iche ha si ekpu okpu nke na-egosi ọnọdụ dị iche iche ha hụrụ onwe ha.
- a. **Okpu aka nri:** Nke a na-ezipụta na ihe a na-eme bụ okwu ọma, okwu udo, ha ga-ekpula okpu ahụ aka nri
- b. **Okpu aka ekpe:** Nke a na-ezipụta na ihe a na-eme maọbụ a na-ekwu enweghị isi, mgbe nsogbu na-ada elu elu, ha nwere ike kpugharịa okpu ha n'aka ekpe.
- c. **Okpu nọrọ n'azụ:** Nke a na-ezipụta ihe ọjọọ, ọnụ maọbụ mgbe ha gara ebe mmadụ nwurụ, onye nze ọ bụla nọ ebe ahụ ga-ekpula okpu ya azụ
- d. **Okpu nọrọ n'ihụ:** O zipụtara na onye nze na-aga ikpe udo, ma ọ bụ ihe ọ bụla bụ ihe ọma.
2. Ndị Nze na-agba Njata eriri n'ụkwụ n'olu, na n'aka.
3. **Akụpe:** Nke ha ji efepu ihe ọjọọ ma febata ihe ọma
7. **Ọdụ onye nze:** Nke a bụ opi ha ji ekele onwe ha tūmadi mgbe onye otu ha n'echi echimechi.
8. **Agada:** Nke a bụ ọche onye nze na-eji aga nzukọ maọbụ ikpe.
9. **Akpa onye nze:** Ha na-eji akpa nke gosiri na onye nze kpeta ikpe ọma, ya fonye n'akpa ya, ya kpeta ikpe ọjọọ ha fonyekwa n'akpa ya.

Nze na ọzọ: N'ikwu eziokwu, nze na ọzọ bụ otu ihe. Onye chiri ọzọ aburula nze. Nze na-eze ihi, ya bụ ize ihe ọjọọ, ọzọ na Nze na-aga, ebe nze na-eze ihe ọjọọ, ọzọ na-azọkwa ndụ. Onye chiri ọzọ ka a na-akpọ onye nze.

Ihe ọghom di n'echimechi ọzọ a chọputara:

Ọzọ bụ ọdinala, burukwa omenala Igbo kara aka mere o jiri buru ihe no a nọ tupu ndi ọcha abia. Ọzọ bụ echichi kacha nwee ugwu na nsopuru n'ala Igbo nke mere Igbo ji asi na ofeke lia ọzọ ya chienu. ọtụtụ ihe nramahụ maobu ihe mkpobi ukwu chere echichi ọzọ aka mgba ndi a chọputara gunyere.

1. Iwu na nsọ di n'echichi ọzọ kariri akari, nke a mere ọtụtụ mmadu adighi enwe ike idebe iwu ndi a aturu anya ka ha dobe.
2. Ego a na-emefu n'echichi ọzọ di ọtụtụ.
3. A na-ele anya nke oma tupu a nabata mmadu n'ihu ndi ọzọ bu ndi a maara bu ndi eziokwu, na- adighi eri ngari.
3. Ọtụtụ nnyocha a, na-eru otu afọ maobu kari. (iwe ọtutu oge)
4. Omenala din a ya di ọtụtụ.
5. Adighi eji onu akuta okwa ọzọ nke mere ndi ọzọ adighi adi ubara.
7. Ufodu na-ebido emume ichi ọzọ, ha agaghị echicha ya ha anwu n'ihu ogologo oge o na-enwe.
8. Mgbe ufodu ọzo na-abukwa nsogbu nye ndi ezinaulo, o nwere ike butere ha onwu n'ihu mmuo na-eso ha tumadi mgbe ha na-eme nke ojoo.

Nchikota

Nchocha a gbaliri imejuputa ebumnuche ya, site n'inye nkowa rijuru afọ banyere ọzọ na usoro echichi ya. O gakwara n'ihu kwachaa uru echichi ọzọ bara, ugwu na nsopuru a na-enye onye chiri ọzọ nakwa nsọ di n'echichi ọzọ. Ederede a lebakwara anya n'ihe ndi ọzọ banyere ọzọ dika ekele onye chiri ọzọ, ekike onye chiri ọzọ, onwu na olili onye chiri ọzọ. N'ikpeazu, nchocha a chọputara ihe ndi ahụ chere echichi ọzọ akamgba nke bu isi a huru kwaba okpu dika: igbu ewu ndi okenye, iga na dibie aju ase ma o buru onye na-akpa agwa di anaa, imefu ọtutu ego site n'ikpo oke oriri na onunu, igba njata, ida mmiri, igbu ichi, erighi nri nwaanyi no na nsọ siri, erighi nri n'ama, inwe ezigbo ego nakwa inwe mmuo e ji eri ego. Ihe ndi a bu akamgba chere echichi ọzọ n'ala Igbo.

Akamgba chere echichi ọzọ n'ụzọ mmekọrịta omenala na akụnaụba n'ala Igbo dị ka o siri metụta ndị Ọlụ Gedegwum n'ọchịchị ime obodo Ọlụ n'oge ugbo a.

A tũkwara elo ka e webilata ụfọdụ nsọ ndị a megidere mmekọrịta mmadụ na ibe ya n'echimechi ọzọ nakwa oke mmefu ego di na ya. E mee nke a, ọtụtụ ndi mmadụ ga-enwe mmasị n'ichi ọzọ. Nke a ga-akwalite ọnọdụ obibi ndu, ezi mmekọrịta nakwa mbawanye akụnaụba nke mba ụwa n'oge ugbo a.

Nrụaka

Ahamefule, I.C. (2015). Ọzọ title and Indigenous Capital Formation in Igbo Society, Southeast Nigeria, 1900-2015

Anikwe, F.I. (2019). The Value of Ọzọ Insitution: Template for New Igbo Civilization. In N. Omenka, I. Ani & K. Obodoagu, (The Relevance of Higher Education to Human and National Development in Nigeria (pp 225-237). Enugu: JOMAP Press.

Ngwu, I. (2011). Ukehe, Origin and Genelogy, Culture, Growth and Development. Nsukka, Chinedu Printing Press.

Nwizu, P.C. Obiakor, E.E. Egonu, N.G. (2014) Nghota Asụsụ Igbo. A Second Language Learning (L2) Owerri: Hysab Prints & Publishers Ltd.

Odigbo, I. (2012) Aspect of Igbo Cultures and Traditions: From the Prospective of Ụmụlumbge Town Enugu: DULAC Press.

Odigbo, I.M. (2023). Ọzọ title and Socio-Economic Recogniton in Igboland: A Philosophical Analysis Sapietia. Journal of Philosophy, 17.

NDI A GBARA AJỤJỤ ỌNỤ

	AHA	AFO	STEETI	AKA ỌRỤ	ỤBỌCHI
1.	Nze Barr Fide Agusiegbe	89	Imo	Retired	20/12/21
2.	NZE Semeon Ụzoukwu	64	Imo	Transporter	12/07/2023
3.	Nze Cyprian Okereke	70	Imo	Farmer	15/072023
4.	Nze Sergius Ọhanenye	65	Imo	Trader	20/08/2023